

Koffiedik kijken

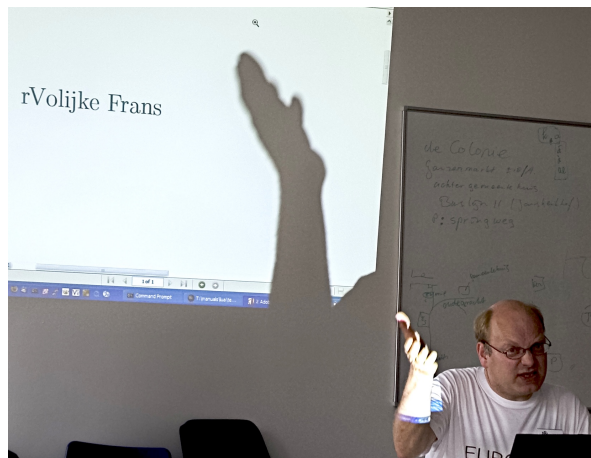
Rond $\text{\TeX}$ bijeenkomsten wordt weleens opgemerkt dat de kring steeds kleiner wordt. Minder leden dan begin jaren negentig, afnemend aantal deelnemers aan bijeenkomsten, geen uitgeverijen meer die stafleden afvaardigen om te komen vertellen over wat ze met $\text{\TeX}$ doen en komen afkijken hoe anderen hun typesetting aanpakken.

Komt het doordat steeds minder mensen wat met $\text{\TeX}$ doen? Nog steeds is $\text{\TeX}$ noodzakelijk voor veel gebruikers, zoals studenten informatica waarvan er juist méér zijn dan in de vroege jaren negentig. Maar voor hen is $\text{\TeX}$ een noodzakelijk kwaad, iets dat wordt gebruikt maar dat nou ook weer niet zó interessant is dat men zich er nu eens echt in gaat verdiepen. Zoals de meeste autobezitters geen behoefte hebben om te leren over wat er zich onder de motorkap bevindt.

Tijdens Bacho $\text{\TeX}$ 2019 zei een Tsjechische deelnemer me hoe leuk hij het vindt dat sprekers en luisteraars onderling vrij goed begrijpen waar de anderen het over hebben. Bij conferenties van economen is dat niet zo, vertelde hij, want daar houdt de een zijn voordracht over invloed van import en export op de lokale economie terwijl de ander het heeft over de hogere wiskunde van valutawisselkoersen. Geen van beiden steken ze wat van de ander op en daar omheen is ook weinig gezelligheid.

Nu moet ik bekennen dat ik zelf op de bijeenkomsten de meeste voordrachten aan me voorbij laat gaan. Ik ga weleens kijken maar doorgaans ben ik na de eerste zinnen de draad kwijt.

Toch is het wel fijn om erbij te zijn. Ik kijk bijvoorbeeld naar de schaduw van de spreker die ijsberend af en toe in de lichtstraal van de beamer stapt. De schaduw op de geprojecteerde pagina tekst en symbolen is dan vaak interessant, vooral als de spreker een brildrager is want de lichtbreking door de lens van de bril levert een flits van een zandloper op en de handgebaren van de spreker geven met hun schaduw op het doek als het ware commentaar op wat naar voren wordt gebracht. Schaduwvingers wijzen onbedoeld passages aan die ik dan ga lezen en zo kan men toch veel inspiratie opdoen.

Van de eerste jaren dat ik $\text{\TeX}$ bijeenkomsten bezocht herinner ik me dat ik thuiskwam met meer in mijn mars dan ik erheen ging. Ik begreep hoe ik een nieuw lettertype kon invoegen, had geleerd een zin in kleur te zetten, wist wat de nieuwe manier was om accenten op letters te plaatsen.

In de pauzes sprak ik dan weleens met NTG-leden die speciaal voor zulke weetjes kwamen. Een vrouw die voor haar werk drukkerijen adviseerde, vertelde me dat die ‚hints en tips‘ geld waard zijn in haar werk als consultant en zo hadden de bijeenkomsten aantrekkingskracht voor allerlei mensen.

Hoe zou dat vandaag kunnen? Het kan leuk zijn als je als aanwezige bij een NTG-dag op je USB-stick de bronbestanden van een presentatie krijgt zodat je daarna thuis ook zoiets kunt door de brontekst te vervangen.

Tijdens de afgelopen Bacho $\text{\TeX}$ conferentie kwamen bezoekers op de koffie in het houten huisje in het bos op nummer 10 en ditmaal maakte ik van veel van hen een portretfoto en ook een foto van het ‚koffiedik‘ in hun kopje, zodat daaruit de toekomst van $\text{\TeX}$ zou zijn af te lezen.

Ton Otten had een van de meest uitgebreide interpretaties van hetgeen hij kon aflezen tijdens zijn oefening ‚koffiedik-kijken‘ en ik vat deze hier kort samen:

What I saw in my coffee grounds
by Ton Otten

In an attempt to Make America Great Again, Donald starts a trade war with Brazil, halting import of beef and McDonald's suffers severely. Other industries are targeted next with NSA declaring the Lua programming language to be a security liability. NATO partners are forced to stop using Lua and the gaming industry is also impacted, as is the T_EX community. All LuaT_EX development comes to a standstill as T_EX users are advised to revert to the old pdfT_EX. In response, development goes underground and because of this, large numbers of young tech students are attracted to the typesetting system and it is widely used as a form of protest. Development soars. When eventually the ban on Lua is lifted, T_EX is well established as the de facto standard of typography tools.

Een mooie voorspelling.

De ommekeer van het lot waardoor T_EX alsnog door een dynamische nieuwe generatie wordt opgepikt doet me denken aan de wendingen in het leven van Charles K. Blitz (1897–1985). Bij geboorte in de Oostenrijks-Hongaarse stad Czernowitz (het huidige Chernivtsi in Oekraïne) heet hij Karl Kasiel Blitz. Na een studie chemie aan de TU van Wenen werkt hij als onderzoeker bij een bedrijf in elektronica tot hij, een Jood, in 1938 wordt opgepakt en naar de concentratiekampen van Dachau en Buchenwald gebracht. Zijn Duitse vrouw Claire weet hem vrij te krijgen en ze vinden als vluchtelingen onderdak bij familie in het getto van Sjanghai.

Geïnspireerd door de Chinese karakters werkt Bliss (die zijn naam wijzigt omdat ‚Blitz’ teveel mensen doet denken aan ‚Blitzkrieg’) daar, en later in Sydney, aan een zelfverzonnen taal van symbolen omdat hij ervan is overtuigd dat oorlog wordt uitgebannen als ieder dezelfde ‚beeldtaal’ begrijpt.

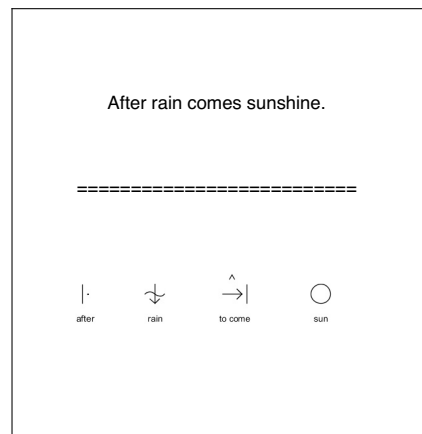
Hij zet zijn systeem uiteen in een boek (*Semantography*, 1949). Later verandert hij de naam van de symbolentaal in *Bliss* en hij noemt het ook wel *Blissymbolics* met het oog op de snelle opkomst van nieuwe standaarden van symbolen die nu verschijnen langs wegen en op stations en luchthavens waar een explosief

groeïende massa mensen van verschillende nationaliteiten de weg moet worden gewezen.

Zakelijk succes blijft echter uit en het in eigen beheer uitgegeven boek wordt weinig gelezen tot begin jaren 70 Shirley McNaughton in Ontario zich realiseert dat de *Bliss* symbolen bij uitstek geschikt zijn om gehandicapte kinderen die niet in staat zijn te praten de kans te geven zich te uiten. Dit werkt verrassend goed en kinderen van wie men dacht dat ze mentaal zwakbegaafd waren blijken te kunnen vertellen wat er in hen omgaat, wat ze willen en met wie.

Bliss zelf intussen is enerzijds blij met de erkenning maar kan niet verdragen dat in verschillende taalgebieden en in verschillende toepassingen mensen zijn taal gaan voorzien van uitbreidingen en lokale zegswijzen. Ook blijken de *Bliss* symbolen een geweldig goede aanloop naar het leren van taal in letters, woorden en zinnen, geheel tegen de intentie van Bliss die juist de geschreven taal wil vervangen door zijn symbolen.

Uiteindelijk wordt het conflict met de bedenker in 1982 afgekocht voor \$ 160.000 en sindsdien is de symbolentaal vrij, al rust het copyright bij *Blissymbolic Communication International*.

Misschien wordt T_EX binnenkort door een nu nog onbekende groep mensen ‚ontdekt’ die er vervolgens iets radicaal anders mee gaat doen, waardoor er een actieve gebruikersgroep ontstaat waar het bruist als nooit tevoren.

Als dat gebeurt, laten we het dan toejuichen!

Zou het intussen geen mooi idee zijn om de *Bliss* symbolen als font op te nemen in T_EX?

Bronnen:

<https://www.wnycstudios.org/story/257194-man-became-bliss>

<https://en.wikipedia.org/wiki/Blissymbols>

<http://www.blissymbolics.org/>

<http://www.blissymbolics.org/index.php/resources>

Frans Goddijn